

АКТУАЛЬНІ НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ

Економічний факультет Донецького національного університету та Регіональний філіал Національного інституту стратегічних досліджень в місті Донецьку разом з Донецькою торгово-промисловою палатою за підтримки Донецької обласної Ради, Донецької обласної державної адміністрації, провели Міжнародну науково-практичну конференцію "Актуальні напрямки розвитку соціально-економічних систем", присвячену 45-річчю економічного факультету Донецького національного університету, і в її рамках науково-практичний семінар "Проблеми розвитку зовнішньоекономічних зв'язків і залучення іноземних інвестицій: регіональний аспект" з 22 по 25 вересня 2011 року у містах Донецьку та Святогірську.

Макогон Ю.В., директор Регіонального філіалу Національного інституту стратегічних досліджень в м. Донецьку, завідувач кафедри "Міжнародна економіка" ДонНУ, завідувач сектором Інституту економіки промисловості НАН України, заслужений діяч науки й техніки України, д.е.н., професор, у своїй доповіді відзначив, що збереження тенденції зростання "тіньового" сектора й системна криза в бюджетному процесі, а також необхідність обслуговування зовнішнього боргу можуть уже до середини 2013 року привести Україну до дефолту. Пік кризи прийде на кінець 2012 року, і вже до початку 2013 року він перейде в критичну фазу під впливом зобов'язань України по обслуговуванню зовнішнього боргу. При збереженні існуючих тенденцій Україну неминуче очікує оголошення суверенного дефолту в середині 2013 року. Зрив виконання бюджету України свідчить про стрімку "тінізацію" економіки в умовах тотального тиску з боку фіскальних органів. Навіть в умовах майже 5% зростання економіки уряд не зміг у повному обсязі зібрати основні податки - ПДВ, податок на прибуток і акцизи. У підсумку дефіцит бюджету України за три квартали 2010 року збільшився більш ніж у два рази - до 52,8 млрд грн, що вище показника кризового 2009 року.

Сгоров П.В., в.о. ректора Донецького національного університету, д.е.н., професор, відмінник освіти України, привітав учасників семінару та круглого столу і відмітив, що економічний факультет відомий в університеті і далеко за його межами своїми інноваційними надбаннями та міжнародними зв'язками: за участю

викладачів факультету при партнерстві із університетами Великобританії, Італії, Греції, Іспанії, Росії на його базі реалізовано 5 європейських освітніх проекти, тут вперше започатковано молодіжний захід – Міжнародний літні економічні школи, вперше в Україні відкрито європейську магістерську програму «Прикладна економіка», створено перші дистанційні курси англійською мовою, створено Українсько-британський Reach Out Центр як міст, що пов'язує бізнес, освіту та науку, відомі довгострокові наукові та навчальні зв'язки факультету з ВНЗ Болгарії, Сербії, Латвії, Литви, Молоди, Грузії та інших країн.

Черніченко Г.О., д.е.н., професор, декан економічного факультету Донецького національного університету, заслужений працівник освіти України відмітив, щов умовах ринкових відносин у вдосконаленні екологічної складової економічної освіти полягає пошук оптимального співвідношення прибуткової діяльності підприємств і збереження навколишнього середовища, формування культури соціально відповідального бізнесу. У цьому контексті заслуговує на увагу перспективна підготовка фахівців-економістів з екологічного маркетингу, менеджменту та аудиту.

Багато науковців екологічну кризу розглядають як світоглядну, соціально-психологічну проблему, розв'язання якої неможливе без зміни пануючої на цей час екологічної та соціальної свідомості. Тому екологічний аспект має пронизувати всю навчально-виховну діяльність, у процесі якої формується екологічне мислення студентів.

Булєв І.П., д.е.н., професор, заступник директора Інституту економіки промисловості НАН України, в своїй доповіді відмітив, що для реалізації заходів, спрямованих на розвиток експортного потенціалу України, її конкурентноздатності, інноваційного розвитку необхідна відповідна інфраструктура: інституціональна, інноваційна.

Інноваційна інфраструктура забезпечує інноваційну систему всіма видами послуг, взаємодія елементів інноваційної системи, відповідає інтеграції й дифузії інновацій.

У цей час для посилення інноваційної структури варто використовувати ярмарки й аукціони науково-технічних розробок, страхування інноваційних ризиків, лізинг, венчурний капітал. Необхідно активізувати роботу технопарків, бізнесів-інкубаторів, інших інноваційних структур, науково-технічних центрів, виставок досягнень науки й техніки, інституціональних інститутів і організацій.

Бардакова Г.В., начальник відділу зовнішньоекономічної діяльності та європейської інтеграції головного управління економіки Донецької облдержадміністрації, к.е.н., доцент, наголосила, що напрями активного міжрегіонального співробітництва можуть включати спрощення процедур торгівлі та транзиту, розповсюдження комерційної інформації. Не менш важливою складовою економічного розвитку є міжрегіональне співробітництво в плануванні та формуванні транспортної інфраструктури, завдяки якій отримає розвиток прикордонна торгівля та зменшаться її збитки.

З огляду на це також слід вивчати новітні сфери розробки політики на регіональному рівні, які можуть підкріплювати процеси диверсифікації та індустріалізації економік. Це може відбуватися в формі підтримки промислових проектів та спільних заходів в сфері наукових досліджень та розповсюдження науково-технічної інформації, здійснення яких потребує великих витрат або сполучені з ризиками для окремого регіону, можуть отримати ефективну реалізацію за умов об'єднання ресурсів декількох регіонів різних країн, в тому числі в умовах інтеграційних об'єднань та в рамках укладених міжрегіональних угод.

Політик О.А., віце-президент Донецької торгово-промислової палати, привітавши учасників з початком роботи повідомила, що виконуючи функції універсального комунікатора між бізнесом і владою, експортерами й імпортерами, інвесторами й виробниками, ДТПП проводить для підприємств області зустрічі із представниками іноземних компаній і організацій, які займаються пошуком партнерів в Україні, надає консультативно-інформаційну допомогу підприємствам Донецької області в підготовці інвестиційних проектів, установленні співробітництва з потенційними інвесторами, а також здійснює інформування всіх зацікавлених підприємців про інвестиційні заходи, які проходять на території України й за кордоном.

Базилевич В.Д., член-кореспондент НАН України, д.е.н., професор, заслужений діяч науки і техніки України, декан економічного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка зазначив: як економічна теорія, так і практика свідчать про те, що фінансовий ринок, з одного боку, є невід'ємною складовою будь-якої ринкової економічної системи, а з другого, за певних умов, — може виступати фактором поширення кризових тенденцій у економіці, створюючи постійну загрозу стабільності як національних, так і світової економічних систем. Усе це вказує на необхідність ефективного регулювання фінансового ринку державою, й передусім дієвого контролю діяльності його професійних учасників — фінансових інститутів.

Садеков А.А., проректор з наукової роботи Донецького національного університету економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського, доктор економічних наук, професор

Проектуючи стратегію підприємства з урахуванням принципів сталого розвитку, варто дати відповідь на питання: чи може охорона навколишнього середовища бути узагальнюючою, головною стратегією чи ні? Ми переконані, що стратегія охорони навколишнього середовища не може бути узагальненою стратегією, тому що вона не має виключного права на рішення питання про розміщення ресурсів. Але вона може мати істотний вплив на формулювання стратегічних цілей, бути головною рисою. У ході проектування стратегії з використанням портфельних технік навколишнє середовище не є самостійним елементом, розташованим на одній з осей матриці.

Шенфелде М.М., професор, директор інституту народного господарства й регіональної економіки Ризького технічного університету, Латвія.

Питання сталого розвитку національних економік є актуальним для всіх країн. Особливо гостро це питання стоїть перед малими країнами з обмеженими ресурсами, з недостатнім рівнем економічного й матеріального добробуту в порівнянні з розвиненими країнами незалежно від їхньої величини, як наприклад США або Люксембург. Кожна мала країна має свою історію й свій історичний досвід розвитку, якій не можна перенести, у тому числі й позитивний. Як треба з аналізу, сьогодні часто забуваються як позитивні, так і негативні моменти історичного шляху розвитку, які необхідно враховувати. Позитивний результат розвитку національної економіки досягається, якщо інтереси всіх соціальних груп і національностей держави враховуються, хоча не завжди це реалізується чисто демократичними шляхами, як наприклад у Південній Кореї, Тайвані або Сінгапурі. Реалізм сучасного світу в певній формі утрудняє рішення цього питання, тому що необхідно згоду на національному й міждержавному рівнях. Якщо такої угоди держави не зможуть досягти, то питання буде вирішений сильними наддержавами у своїх інтересах, як це було на всьому шляху цивілізації.

Шафалюк О.К., професор кафедри маркетингу ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана», відмітив, що широке використання системного підходу та теорії множин в оцінках і управлінських алгоритмах менеджменту дозволяють розглядати протилежні тенденції або традиційно протиставлені можливості у вигляді безперервної множини, або континууму. При цьому компроміс є точкою відносної рівноваги, коли в результаті взаємних поступок боротьба протилежностей втрачає свою гостроту. Залежно від співвідношення сил полюсів напруги силовий тиск тимчасово припиняється. Точка компромісу — це нестійка структура, що зазвичай містить елементи обох протилежностей, яка може змінюватися за зміни розумів чи характеристик суб'єктів взаємодії.

Сіманавічісне Ж., доктор економічних наук, професор кафедри економіки підприємств факультету економіки й менеджменту Каунаського технологічного університету, Литва у своїй доповіді відмітила, що сектор малого й середнього підприємництва становить більшу частину всього бізнесу не тільки в Європі, але й в інших країнах ринкової економіки. Створення й розвиток малого й середнього підприємництва сприяє зростанню економіки країни: воно дозволяє заповнити нішу ринку й задовольнити потреби споживачів; це один з напрямків найбільш ефективної антимонопольної політики і є однією з передумов формування конкурентного ринку. Завдяки своїй гнучкості такі підприємства не тільки створюють значну частку ВВП, але й виконують свого роду роль "стабілізатора". На додаток до економічних проблем мале й середнє підприємництво вирішує ряд соціальних питань, у першу чергу, проблему безробіття. Мале й середнє підприємництво в значній мірі пов'язане з визначенням "екологічного" виробництва, тому що воно цілком може адаптуватися до поліпшення екологічної ефективності.

Вергун В. А., д.е.н., професор, зав. Кафедри міжнародного бізнесу Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка, повідомив, що ключову роль в реалізації політики інноваційно-інвестиційного розвитку регіонів Німеччини відіграють наука, наукові дослідження та конструкторські розробки з відповідними інституційними структурами (університети, науково-дослідні установи та фонди, наукові товариства і т.п.). Ефективному здійсненню регіональної інноваційно-інвестиційної політики сприяє і допомагає широко розгалужена мережа університетів та науково-дослідних центрів, в яких тісно поєднуються фундаментальні та прикладні наукові дослідження, впроваджуються у практику новітні інноваційні розробки. Головну відповідальність за здійснення такої політики несе така інституція як Німецьке науково-дослідне товариство (DFG), своєрідний загальнонаціональний координаційний та фінансовий центр НДДКР. Крім того, передові наукові дослідження здійснюються у сотнях НДІ, що входять в такі організації як Співтовариство німецьких науково-дослідних центрів ім. Гельмгольца, товариство ім. Фраунгофера, наукове товариство ім. Лейбніца або товариство ім. Макса Планка. Співтовариство ім. Гельмгольца має 15 регіональних високотехнологічних науково-дослідних центрів, річний бюджет приблизно 2,2 млрд. євро і 24 тис. співробітників, займається науковими розробками у сфері енергетики, екології, охорони довкілля, ключовими технологіями, транспортом та космосом. Товариство ім. Фраунгофера тісно співпрацює з промисловістю, приблизно 80 його науково-дослідних закладів займаються прикладними дослідженнями у сфері інженерних наук, оскільки замовлення вони отримують переважно від підприємств. В рамках товариства ім. Макса Планка

об'єднано 80 науково-дослідних інститутів, що займаються фундаментальними дослідженнями у сфері біологічних (біотехнології) та міждисциплінарних наук.

Новак І.М., кандидат економічних наук, провідний науковий співробітник відділу економіки праці Інституту демографії та соціальних досліджень імені М.В.Птухи НАН України, повідомила, що тіньова економіка притаманна всім етапам розвитку суспільства: доіндустріальному, індустріальному і постіндустріальному. Виступаючи спочатку як недобросовісна економічна діяльність, тіньова економіка за критерій мала релігійні заповіді, що розумілись як обмеження і заборони. Відповідно до нової парадигми тіньової економіки Е. де Сото промислову революцію, що поклала початок сучасній капіталістичній індустрії, можна розглядати як результат боротьби капіталістів-«неформалів» з меркантилістською державою. Готовність діяти поза законом є результатом співвідношення «витрат на виконання закону» та «витрат поза легальності» на користь другого. У перехідні етапи розвитку суспільства ділова активність зростає, але інституційне середовище не відповідає цьому зростанню, тому прихована економічна діяльність збільшується в кілька разів. Відтак у трансформаційних економіках пострадянського періоду тіньова економіка має великі обсяги, що зумовлено самим трансформаційним процесом.

Булатова О.В., проректор з наукової роботи, професор кафедри міжнародної економіки, Маріупольського державного університету, к.е.н.

Історичний перехід від старого регіоналізму до нового сприяв появі нових підходів і концепцій у теорії міжнародної торгівлі, теорії міжнародної економічної інтеграції тощо. Класичні підходи, що ґрунтуються на теоретичних положеннях Хекшера-Оліна-Самуельсона, Вінера та Міда, забезпечили економічну науку необхідним інструментарієм щодо дослідження наслідків створення зон вільної торгівлі, митних союзів тощо. Подальша лібералізація глобальних і регіональних торговельних угод суттєво розширили торговельно-економічні відносини між країнами, окрім сировинних товарів до міжнародного обміну широко залучаються технології, знання, що, суттєво вплинуло на поглиблення інтеграційних процесів, до яких залучаються країни світу.

Амерханов Р.А., президент Таганрозької міжрайонної торгово-промислової палати, здобувач кафедри економічної теорії ПРДТУ (НПІ), Російська Федерація, повідомив, що Росія не тільки збереже свої позиції на світовому енергетичному ринку як найбільший постачальник енергоносіїв, але і якісно змінить характер своєї присутності на ньому за рахунок диверсифікованості товарної структури й напрямків російського енергетичного експорту, активного розвитку нових форм міжнародного енергетичного бізнесу й розширення присутності російських компаній за рубежом. Це дозволить знизити ризик монозалежності російського енергетичного сектора від експорту енергоносіїв у Європу, а також збільшить прибутковість і ефективність міжнародної діяльності російських паливно-енергетичних компаній без істотного збільшення обсягів експорту первинних енергоносіїв. У цьому зв'язку Європі необхідно переглянути свою позицію відносно забезпечення на перспективу енергетичної безпеки на континенті з урахуванням інтересів кожного учасника глобального газового ринку (споживача, постачальника й транзитера), тому що роз'єднаність у цьому сегменті може привести до дестабілізації в регіоні.

Никифоренко В.Г., доцент кафедри управління персоналом і економіки праці Одеського державного економічного університету

Міграційні процеси суттєво торкаються і динаміки основного джерела формування трудових ресурсів – населення в працездатному віці. Як і по всій Україні, в Одеському регіоні за останні роки склалася несприятлива тенденція, яка визначається скороченням частки населення молодшого від працездатного і працездатного віку і збільшенням частки населення старшого працездатного віку. Це підтверджується розглянутою вище динамікою даного показника.

Гуань Сень Мэй, директор українсько-китайського центра в місті Донецьку повідомила, що зміцнення економічного співробітництва може стимулювати успішний розвиток спільної боротьби з тероризмом. Для країн Середньої Азії, після їхньої незалежності, дві сфери, територіальної безпеки й економіки, вимагають великої допомоги ззовні. До їхнього оголошення незалежності, вони сподівалися на допомогу з США. Країни ШОС у процесі співробітництва підсилили взаємну довіру, одержали гарні результати в області забезпечення безпеки в регіоні, а економічне співробітництво усе ще не розвинуто.

Блінов А.О., проф. д.е.н. професор кафедри менеджменту Всеросійського заочного фінансово-економічного інституту, Російська Федерація, м. Москва.

Об'єднання підприємців у Росії беруть участь у формуванні й реалізації державної й муніципальної економічної політики, так чи інакше зачіпає інтереси малого бізнесу. Ця участь реалізується через представництво об'єднань підприємців у дорадчих органах при державних владних структурах і через політичні партії. Об'єднання підприємців зазвичай беруть активну участь у виробленні й реалізації фінансованих державою й муніципальною владою програм підтримки МП.

Орскова Т.В., д.е.н., зав. кафедри «Прикладна економіка і бізнес-адміністрування», професор кафедри «Міжнародна економіка» Донецького національного університету, повідомила, що податкових компромісних рішень, у тому числі шляхом самообмежень із боку сторін партнерства, потребують такі критерії, як розвиток

інфраструктури бізнесу, зростання обсягів продажів приватного бізнесу, зростання прибутків приватного бізнесу, доступ приватного бізнесу до дефіцитних і дешевих природних ресурсів, зменшення витрат виробництва, поліпшення екологічної ситуації, зменшення імпортої залежності, зростання темпів введення основних фондів, зростання питомої ваги інвестицій інноваційного спрямування в загальному обсязі інвестицій, зменшення рівня безробіття в регіоні, створення додаткових робочих місць.

Бассім Мохга, Університет сучасного мистецтва й науки, м. Каїр (Єгипет), доктор, у своїй доповіді відзначила, що глобалізація тісно пов'язана зі збільшенням торгівлі, руху капіталу, іноземні інвестиції та технологічні розробки. Це залежить від наявності людського капіталу здатні досягти розвитку та наявність активних регулюючих інститутів в країні. Індикатори вимірювання були переглянути в останні десятиліття, щоб відповідати скороченню або ліквідації убогості, нерівності та безробіття в контексті зростаючої економіки. Індекс розвитку людського потенціалу був представлений в 1990 році включити параметри, такі як довге і здорове життя, знання і гідний рівень життя (вимірюється показником ВВП / на душу населення (ПКС)). Розвиток людського капіталу шляхом інвестування в освіту та охорону здоров'я є важливим компонентом економічного зростання та розвитку в якості внеску до статистичної функцію виробництва. Цей підхід і було використано при дослідженні гендерної нерівності у Єгипті в контексті «арабської весни».

Флейчук М.І., д.е.н., доцент, Регіональний філіал НІСД у м. Львові.

Аналіз економічного зростання становить основну проблему оцінки ефективності будь-якої системи господарювання. І це цілком зрозуміло: темпи і рівень економічного зростання свідчать про можливості суспільства з освоєння досягнень науково-технічного прогресу, використання господарського потенціалу. Економічне зростання характеризує великі економічні системи, наприклад господарство країни, групи країн, тобто належить здебільшого до макрорівня. Основними показниками є валовий внутрішній продукт, національний доход, зайнятість, суспільний капітал тощо, які характеризують абсолютні результати господарської діяльності макроекономічних об'єктів. Такі показники також необхідні для порівняльного аналізу макроекономічних об'єктів, що мають різні якісні характеристики, наприклад, національних економік, які перебувають на різних рівнях розвитку.

Безумовно, прийняті рішення повинні базуватися на всебічній інформованості, в їхню основу повинен бути покладений глибокий економічний аналіз. І хоча на даному етапі Україна, на нашу думку, має підстави

розраховувати на збереження високих темпів економічного зростання, затримки чи серйозні помилки при вирішенні перелічених вище питань зрештою можуть стати передумовою сповільнення економічного розвитку та погіршення соціальному клімату і екологічної стійкості країни.

Рубцова М.Ю., доцент кафедри міжнародного бізнесу Київського національного університету імені Тараса Шевченка, к.е.н, доцент.

Економіки, що інтегровані у фінансовій сфері, залучають непропорційно велику частку прямих іноземних інвестицій, що потенційно може викликати приплив технологій і бути каналом передачі управлінських знань. Збільшення частки іноземного капіталу в комерційних банках спричиняє прямі макрофінансові позитивні ефекти, зокрема, полегшує доступ на міжнародні фінансові ринки, допомагає удосконаленню структури керування і нагляду за внутрішньою банківською діяльністю, стимулює упровадження великої кількості нових фінансових інструментів і банківських технологій, а також у результаті залучення іноземних банків збільшується конкуренція, що у свою чергу може поліпшити як якість внутрішніх фінансових послуг і ефективність розміщення ресурсів, так і загальні конкурентні позиції національної економіки.